

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT. EMISIUNI NUMISMATICE DIN ANUL 2004*

*CORIOLAN CHIRICHEȘ**
MIHAI CORNACI****

Providența a răsfățat generațiile de astăzi prin șansa de a comemora 500 de ani de la trecerea în odihna veșnică a Binecredinciosului Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt, personalitate marcantă a epocii sale, având o domnie care constituie o piatră de hotăr în evul mediu românesc, care și-a pus amprenta asupra dezvoltării economice, sociale și politice în Moldova din a doua jumătate a secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea.

De peste 500 de ani, chipul său a fost zugrăvit și împodobit în multiple feluri, trecând de la legendă sau mit la simbol al românismului și al spiritualității creștine.

Cronicarii, scriitorii, pictorii, sculptorii, muzicieni, cercetători români și străini s-au străduit de-a lungul veacurilor să contureze portretul marelui voievod încât creațiile lor au constituit omagiul și respectul cuvenit, evidențiind proeminenta personalitate cu faptele și realizările obținute. Astfel, Matei de Murano, medicul venețian al voievodului spunea (la 1502) că este „un om foarte înțelept, vrednic de laudă, iubit mult de supușii săi, pentru că era îndurător și drept, veșnic treaz și darnic”. Cronicarul polonez Jan Dlugosz îl numea „bărbat minunat, cu nimic inferior comandanților eroi, pe care îi admirăm atât de mult”. Sigismund I, Regele Poloniei l-a numit „Stephanus ille magnus”, iar cronicarul oficial al regelui Matei Corvin, umanistul Bonofinius care a asistat la lupta de la Baia (1467), scria despre Ștefan cel Mare că era „strașnic în război”. Înșiși cronicarii otomani, de obicei părtinitori în scrisul lor, ca Kodja Hussein, Mehmed Nesri sau Azik pașa Zade îl consideră „vestit printre ghiauri”¹.

Mai târziu, marele Nicolae Iorga preciza că „într-însul găsisse poporul românesc cea mai deplină și mai curată icoană a sufletului său: cinstit și harnic, răbdător fără să uite și viteaz fără cruzime, strașnic în mânie și senin în iertare, răspicat și cu măsură în grai,

* Articol inedit.

** Numismat, membru activ al Societății Numismatice Române.

*** Numismat, membru activ al Societății Numismatice Române.

¹ Vezi C. Rezachevici, *Cronologia domnilor din Țara Românească și Moldova, a. 1324 - 1881*, vol. I, sec. XIV - XVI, *Ștefan cel Mare (1457 - 1504)*, E. E., București, 2001, pp. 535 - 545.

gospodar și iubitor al lucrurilor frumoase, fără nici o trufie în faptele sale, care i se par că vin printr-însul de aiurea și de mai sus”².

Pentru faptele și credința sa, Ștefan cel Mare a intrat în conștiința românilor sub apelativul de „cel Sfânt”, mențiune ce o găsim pe unele înscrisuri încă din anul 1904. Titlatura a fost oficializată prin actul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în ședința sa din 20-21 iulie 1992 când s-a hotărât canonizarea (așezarea în rândul sfinților) voievodului Ștefan cel Mare cu sărbătoare în calendarul creștin ortodox la 2 iulie în fiecare an³.

Personalitatea voievodului și a faptelor sale a fost imortalizată și pe medalii, plachete, insigne, monede - rod al colaborării unor talentați machetatori, artiști, gravori și sculptori cu instituțiile de cultură și unele societăți cultural-științifice, adevărate „documente” în metal purtătoare de informații istorice și generațiilor viitoare.

Începând din anul 1871, când s-a bătut prima medalie dedicată lui Ștefan cel Mare, cu ocazia împlinirii a 400 de ani de la zidirea mănăstirii Putna și a primului congres al studenților români până la finele anului 2000 – „Anul Ștefan cel Mare și Sfânt” se poate aprecia (cu anumite rezerve) editarea unui număr de aproximativ 140 de piese dedicate voievodului.

Un mare merit în identificarea, colecționarea și descrierea acestor piese alături de alți colecționari și cercetători sau editori din întreaga țară revine d-lui col. (r) Ioan Dogaru din București⁴.

În cele ce urmează ne propunem să prezentăm medaliiile identificate care au fost editate în memoria lui Ștefan cel Mare și Sfânt pe parcursul anului 2004.

Medalia secției C.M.N. a S.N.R. (foto 1)

Maximilian Fetița

Este prima medalie editată în anul comemorativ 2004, anul Ștefan cel Mare și Sfânt.

Aversul medaliei prezintă bustul domnitorului în profil spre dreapta. În această reprezentare, artistul (care discret își marchează inițialele M.F. pe umărul drept al gravurii) s-a inspirat în opera sa după portretul domnitorului de pe una din emisiunile anterioare, denumite de specialiști și colecționari „emisiuni populare” din 1904. În sectorul circular, delimitat de margine și un cerc perlat în excizie, este redat textul: *1504 – ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT – 2004 * 500 DE ANI DE LA TRECEREA LUI ÎN ETERNITATE

Reversul medaliei prezintă macheta Mănăstirii Putna unde se află mormântul Marelui Domn, având turla flancată de textul „PUTNA – 2004”. Simetric cu aversul, pe un sector circular generat de marginea medaliei și un cerc perlat, în excizie este redat textul: „ÎN ACEASTĂ SFÂNTĂ MĂNĂSTIRE SE AFLĂ MORMÂNTUL MARELUI DOMN ȘTEFAN. SECȚIA NUMISMATICĂ C.M.N. (cu caractere mai mici).

Bătută din tombac cu ϕ de 60 mm a fost editată inițial într-un tiraj de 50 de exemplare.

² N. Iorga, *Istoria lui Ștefan cel Mare povestită neamului românesc*, București, 1914, p. 228.

³ Emil Preda, *Dicționar al Sfinților Ortodocși*, București, 2000, pp. 273 - 275.

⁴ Ioan Dogaru, *Ștefan cel Mare și Sfânt în medalistica românească (1871 - 2004). 500 de ani de la trecerea lui în veșnicie (1504 - 2004)*, Edit. Cartea ortodoxă, Alexandria, iulie 2004, 128 p.

Medalia Muzeului „ȘTEFAN CEL MARE” din VASLUI (foto 2) PÂNTEA

Oficial, anul comemorativ 2004 – anul „ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT” a fost declarat deschis la Vaslui – la data de 10 ianuarie 2004, prin cuvântul Președintelui României la manifestarea inaugurală din preajma monumentului lui Ștefan cel Mare și Sfânt de la Podul Înalt. În acest context, Muzeul Ștefan cel Mare din Vaslui a editat una din primele medalii dedicate comemorării a 500 de ani de la trecerea în neființă a Domnului Ștefan cel Mare și Sfânt.

Aversul, cu câmpul realizat printr-o matisare pronunțată, prezintă Voievodul în genunchi cu, coroană pe cap și în veșmânt domnesc, ținând în mâini un chivot – macheta bisericii Mănăstirii Putna – în semn de supremă mulțumire în fața lui Dumnezeu. Acest portret a mai fost folosit în numismatica românească la acest subiect de către artista IOANA BASSARAB la emisiunea monetară cu nominalul de 500 lei din anul 1941 (după Evangheliarul de la Humor). În exergă, pe un sector circular, în excizie, este redat textul: „ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT” delimitat printr-o crenguță de laur de milesimele 1504-2004. În preajma porțiunii inferioare a mantiei domnești se semnează gravorul „PÂNTEA”.

Pe revers s-a redat macheta la fațada Muzeului din Vaslui cu unele elemente decorative.

Pe segmentul circular din exergă este redat în excizie textul: MUZEUL ȘTEFAN CEL MARE și milesimele 1974 – 2004 (30 de ani de la construcția clădirii).

Tirajul (?) – a fost produs din tombac la R.A. Monetăria Statului.

Dimensiuni: ϕ - 60 mm și \neq 5 mm

Medalion (foto 3)

IOAN DOGARU, CRISTEA PETRE, ȘTEFAN GRUDINSCHI

Medalion dedicat aceluiași însemnat eveniment din istoria poporului român: 500 DE ANI DE LA TRECEREA ÎN ETERNITATE A VOIEVODULUI ȘTEFAN CE MARE ȘI SFÂNT. În formă de cruce, cu brațele egale, prezintă în prim plan bustul lui Ștefan ce ocupă suprafața unui cerc cu raza 7,5 mm. Portretul voievodului, opera artistului Ștefan Grudinski, a fost aversul inițial al unor emisiuni de medalii anterioare și este unul din cele mai reușite portrete în metal realizate de-a lungul timpului, pentru acest subiect.

Bustul încoronat și în veșmânt domnesc este încadrat de textele: ȘTEFAN CEL MARE / DOMNUL MOLDOVEI și milesimele 1457-1504. În spațiul matisat din porțiunile terminale ale brațelor crucii, sunt trecute în excizie milesimele 1504/2004 și, corespunzător pe brațul orizontal, textul 500 – ANI – în adiacența a 2 rozete.

Medalionul unifață (singurul cunoscut cu acest format) din bronz are 2 variante de acoperire, nichelat și eloxat auriu. Editorul și literatura de specialitate, în cazul acestei emisiuni nu face precizări asupra tirajului și nici asupra unor criterii de distribuire.

Medalia ASOCIAȚIEI CULTURALE „ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT” Bacău (foto 4)

Mihai MARCU, Ilie MURGILAS

Ca punct distinct în cadrul manifestărilor comemorative organizate de asociația sus menționată a fost și editarea unei medalii și a unei insigne ca semn de prețuire la împlinirea celor 500 de ani de la trecerea în eternitate a voievodului ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT.

În câmpul aversului este redată partea superioară a ansamblului monumental, respectiv statuia ecvestră a lui Ștefan cel Mare și Sfânt, operă a artistului Mihai Marcu din București. Voievodul ține în mâna dreaptă sabia cu vârful în jos și cu mânerul în sus; terminat în formă de cruce, sugerând momentul de după terminarea unei lupte victorioase. (Monumentul ecvestru cu o înălțime de 5 metri și o greutate de 7 tone a fost inaugurat la data de 5 octombrie 1997. Pe latura din față a soclului este fixată stema Moldovei sub care este scris cu litere de bronz – „ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT 1457-1504”). Statuia este flancată de milesimele 1457;1504, pe soclu este înscris anul 2004, iar pe partea inferioară, spre exergă – BACĂU. În spațiul circular din exergă, marcat de cerc perlat distingem textele: ȘTEFAN CEL MARE DOMNUL MOLDOVEI* ASOCIAȚIA CULTURALĂ ȘTEFAN CEL MARE*.

Reversul medaliei redă macheta bisericii din Borzești, flancată de milesimele 1504-2004 dispuse pe axa verticală. În partea inferioară – sub machetă, spre exergă, este dispus semicircular textul *500 de ani*. Circular, în exergă cu cerc perlat pe margine este dispus textul: „BISERICA DIN BORZEȘTI*ANUL COMEMORATIV ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT*.

Medalia este bătută din tombac, cu ø 60 mm într-un tiraj de 100 exemplare.

Placheta S.N.R. Alexandria (foto 5)

ROMULUS DAN NEAMU, MAXIMILIAN FETIȚA

La inițiativa președintelui Secției S.N.R. de la Alexandria, P.S. Episcop Galaction Stângă, tezaurul numismatic dedicat lui Ștefan cel Mare și Sfânt la comemorarea celor 500 de ani de la trecerea în eternitate s-a îmbogățit cu o originală plachetă (av. și rv. pe axa verticală).

Aversul plachetei redă bustul voievodului în semiprofil spre dreapta, având ca sursă de inspirație icoana realizată de pictorul Romulus Dan Neamu pentru Patriarhia Ortodoxă Română în perspectiva canonizării din 22 iunie 1992. Bustul aureolat al voievodului este delimitat de restul câmpului din avers realizat după o tehnică de matisare pronunțată. Pe un segment orizontal în partea inferioară a planului este redat în excizie textul: „DREPTCREDINCIOSUL VOIEVOD / ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT”.

Reversul redă două texte separate în zona centrală de două ramuri de laur dispuse liniar. În partea superioară, text din TROPARUL – glasul I:

„APĂRĂTOR NEÎNFRICAT / AL DREPTEI CREDINȚE / ȘI AL PATRIEI
STRĂBUNE / OCROTITOR, MARE CTITOR / DE LĂCAȘURI SFINTE / ȘTEFAN

VOIEVOD / ROAGĂ-L PE HRISTOS DUMNEZEU / SĂ NE IZBĂVEASCĂ DIN NEVOI / ȘI DIN NECAZURI”. „PRINOS DE CINSTIRE / ADUS DE EPISCOPIA / ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI / ȘI SE SECȚIA NUMISMATICĂ / A S.N.R. ALEXANDRIA / MARELUI DOMNITOR / LA 500 DE ANI DE LA / TRECEREA SA ÎN ETERNITATE./ 1504-2005. G.S.

Placheta cu dimensiunile 75/50/5mm este opera stilatului gravor Maximilian Fetița și este produsă de R.A. Monetăria Statului în tiraj de: 2 exemplare argint, 100 exemplare tombac.

Editorul a distribuit tirajul în întreaga țară, instituțiilor de cultură, asociațiilor culturale, unor muzee, colecționarilor și altor persoane cu dragoste de voievod.

Medalia Primăriei și Protopopiatului orașului HÂRLĂU (foto 6)

Cătălin A. DOBRE

Dedicată aceluiași mare moment din istoria neamului românesc.

Pe aversul medaliei este redat bustul Domnitorului aureolat (după o icoană mai nouă) cu privirea din față, având în mâna dreaptă o cruce, iar în cea stângă un chivot (probabil al propriei ctitorii). În segmentul circular de 8 mm lățime, în exergă, este redat textul ANUL ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT 500 și milesimele 1504-2004 încadrate de ornamente specifice artei medalistice. În partea stângă, semnătura artistului gravor, A. DOBRE.

Reversul prezintă macheta bisericii Sf. M. Mc. Gheorghe din Hârlău, încadrată de două texte circulare, dispuse în plane diferite: În exergă * 620 ANI DE LA PRIMA ATESTARE DOCUMENTARĂ * HÂRLĂU 1 MAI 1384. Spre interior: *BISERICA SF. GHEORGHE CTITORITĂ DE ȘTEFAN CEL MARE ÎN 1492*

Produsă de R.A. Monetăria Statului, tirajul de 200 exemplare a fost împărțit în mod egal între Primărie și Parohia bisericii. Exemplarele Primăriei au fost argintate, iar din tirajul Parohiei, 10 exemplare au fost aurite.

Bătută din tombac, are dimensiunile: \varnothing de 60 mm și \neq de 5,3 mm.

Medalia ASOCIAȚIEI NAȚIONALE „CULTUL EROILOR” (foto 7) PETRE STOICA, MAXIMILIAN FETIȚA

Medalia din tombac, produsă de R.A. Monetăria Statului cu \varnothing - 60 mm în tiraj de 200 exemplare se înscrie cu succes în seria emisiunilor medalistice din anul 2004, dedicate Voievodului Ștefan.

Partea superioară a aversului este dominată de bustul lui Ștefan cel Mare și Sfânt în semiprofil spre dreapta, flancat de anii 1504-2004 și semicircular de textul 500 DE ANI DE LA TRECEREA ÎN VEȘNICIE. Pe segmentul inferior al câmpului, sub bust, pe 4 rânduri orizontale este dispus textul: CANONIZAT DE SFÂNTUL SINOD / AL BISERICII ORTODOXE / ROMÂNE LA / 2 IULIE 1992. Pentru această realizare deosebită, artistul gravor Maximilian Fetița (care-și semnează lucrarea în partea dreaptă a bustului cu M.F.) a fost inspirat de portretul de pe o icoană realizată după canonizarea voievodului. Pe un sector circular, în exergă este dispus textul: VOIEVODUL ȘTEFAN CEL MARE ȘI

SFÂNT și crenguțe de lauri, așezate simetric în partea inferioară. În câmpul central al reversului este redată sigla Asociației împreună cu textul (în incizie): ASOCIAȚIA NAȚIONALĂ CULTUL EROILOR – ROMÂNIA, sub care, pe trei rânduri orizontale, citatul: „NEAMUL DEVINE ETERN PRIN / CULTUL EROILOR” / N. IORGA.

Dispus în semicerc textul : GLORIE ETERNĂ EROILOR NEAMULUI.

Circular în exergă: ASOCIAȚIA NAȚIONALĂ CULTUL EROILOR.

Moneda comemorativă din aur (foto 8)

ȘTEFAN URSACHI, VASILE GABOR

În conformitate cu prevederile Legii nr. 101/1998 privind Statutul BNR și ale Ordonanței 45/1998 a Guvernului României, aprobată prin Legea nr. 244/1998 privind abilitatea BNR de a pune în circulație emisiuni monetare cu caracter numismatic din metale prețioase, seria emisiunilor numismatice dedicată voievodului în anul 2004 – se îmbogățește cu un portret în aur pe emisiunea monetară comemorativă cu nominalul de 5000 lei, produsă de RA Monetăria Națională.

Aversul monedei prezintă, central, bustul Voievodului, în semiprofil spre stânga, flancat de macheta Bisericii Mănăstirii Putna și milesimele 1504/2004, suprapuse. Compoziția din avers este încadrată semicircular de textele: „500 DE ANI DE LA MOARTEA LUI ȘTEFAN CEL MARE”.

În partea superioară a reversului este scris – ROMANIA – și anul 2004, ce încadrează simetric între cifrele sale un scut cu stemă de epocă. Nominalul de 5000 lei este încadrat de două motive ornamentale. În jumătatea inferioară a monedei, pe suportul unui zid cu creneluri este redată amprenta sigiliului domnesc (de stat).

Titlu – 999/1000. Execuție – proof. Margine netedă. Tiraj – 250 exemplare. 31,103 g. ø - 35 mm.

Medalia SOCIETĂȚII NUMISMATICE ROMÂNE (foto 9)

MAXIMILIAN FETIȚA

În existența sa centenară (2003), Societatea Numismatică Română și-a adus prinosul de recunoștință ilustrelor personalități ale istoriei neamului, personalităților științei și culturii, momentelor deosebite din istoria noastră milenară, prin editarea unor emisiuni, în special medalistice ce, s-au înscris în tezaurul documentar al istoriei. La fel ca și în anul 1904, când „Sub privegherea SOCIETĂȚII NUMISMATICE ROMÂNE” s-a editat una din cele mai reușite medalii și în anul 2004 conducerea SNR editează o medalie cu următoarele caracteristici:

Avers – Bustul Voievodului în semiprofil ușor spre stânga, artistul folosind ca model realizarea de pe aversul medaliei din 1904 – de W. MAYER și FR. WILHELM. Pe sectorul circular delimitat de margine și un cerc perlat este redat textul: „ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT DOMNUL MOLDOVEI – 2004”. La baza umărului drept al bustului, inițialele gravorului M.F.

Pe revers, textul: „OMAGIU PIOS VITEAZULUI DOMN/ ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT/ CU PRILEJUL COMEMORĂRII A/500 DE ANI DE LA

TRECEREA/ SA ÎN ETERNITATE / 1504 – 2004” dispus central pe șase rânduri orizontale. Acesta este încadrat pe axa verticală de stema Moldovei și emblema S.N.R. susținută de două frunze de laur cu dispunere simetrică. Circular, în exergă, editorul: SOCIETATEA NUMISMATICĂ ROMÂNĂ.

Produsă din tombac la RA Monetăria Statului are: ϕ - 60 mm; \neq - 5 mm; tiraj (oficial) de 50 exemplare.

Medalia C. Antăluță (foto 10)

MAXIMILIAN FETIȚA

Medalie editată sub același semn de prețuire la împlinirea unei jumătăți de mileniu de la trecerea în neființă a Domnului Moldovei Ștefan cel Mare și Sfânt.

Pe avers este reluat portretul de pe medalia SNR – 1904, - portret prezent și pe medalia SNR – 2004. Bustul este încadrat de textul: ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT 1504 – 2004. Pe umărul drept al bustului, inițialele M.F. Precizarea (în caractere mici) de la baza aversului „După CELESTI FABIO” nu este conformă cu realitatea. După cum se cunoaște în literatura de specialitate „părinții” portretului sunt W. MAYER și FR. WILHELM.

Pe revers este reluat portretul voievodului după „Evangheliarul de la Humor” prezentat și pe alte emisiuni medalistice și monetare. La stânga – se distinge textul ANTĂLUȚĂ CLAUDIA IAȘI, dispus circular, iar simetric în partea dreaptă, stema Moldovei. Semicircular, în partea inferioară este dispus textul: DUPĂ IOANA BASSARAB.

Editorul se referă la faptul că portretul identic se găsește pe emisiunea monetară 500 lei din 1941 ce a avut ca autor pe Ioana Bassarab. Medalia bătută din tombac - ϕ - 60 mm – la RA Monetăria Statului a fost distribuită de editor la Sesiunea de Comunicări Științifice din 18-20.05.2004, organizată la Vaslui dedicată lui Ștefan cel Mare și Sfânt și a celei de-a XXX-a aniversări a muzeului din localitate.

Editorul nu a făcut precizări asupra tirajului.

Medaliile Regiei Autonome „Monetăria Statului” (foto 11)

MIRCEA BĂDĂRAU, VASILE GABOR

Monetăria Națională, instalată inițial în Șoseaua Kisseleff nr. 3 (local dărâmat), din 1948 Monetăria Statului cu sediul în str. Fabrica de Chibrituri nr. 30 a produs începând din 1870 cu câteva mici excepții (1942, 1947, 1952), pe lângă emisiunile monetare românești și majoritatea medaliilor solicitate de-a lungul timpului.

În anul 2004, medalia dedicată „APĂRĂTORULUI CREȘTINĂTĂȚII” prezintă pe avers bustul domnitorului cu privirea în față, flancat la stânga de stema Moldovei și anul 1457 iar la dreapta de o cruce și anul 1504. Pe porțiunea unui cerc perlat dispus semicircular și întrerupt de coroana Voievodului, în exergă, sunt dispuse textele: „SF. VOIEVOD ȘTEFAN CEL MARE – APĂRĂTORUL CREȘTINĂTĂȚII”. La baza bustului distingem inițialele artistului gravor (V.G.) și textul: „2004 – ANUL ȘTEFAN CEL MARE”.

Câmpul aversului este înfrumusețat de o ramură cu frunze de stejar și ghindă, ca semn al duratei și veșniciei (dispusă în partea inferioară).

Pe revers este redată macheta Bisericii Mănăstirii Putna, având în prim plan mormântul lui Ștefan cel Mare. Câmpul reversului este delimitat de un cerc perlat dispus semicircular și întrerupt de turla bisericii. Circular, în exergă, este dispus textul:

„500 DE ANI DE LA MOARTEA MARELUI VOIEVOD ȘTEFAN CEL MARE – DOMNUL MOLDOVEI +”.

Medalia din tombac cu 37,2 mm și \neq de 3,2 mm a fost emisă în tiraj de 1000 de exemplare. Varianta din argint (935 ‰; 27 g) cu aceleași dimensiuni are un tiraj de 500 de exemplare. Varianta din aur are: ϕ - 23,85 mm, titlul 999‰, 7,77 grame, tiraj: 250 exemplare. Medalia inițială are o margine de protecție (Av-Rv) de 0,3x2 mm.

Execuția și variantele o impun printre cele mai râvnite dintre emisiunile anului 2004 dedicate lui Ștefan cel Mare și Sfânt. În tiraje limitate, medalia are variante de revers cu alte personalități.

MEDALIA DIRECȚIEI JUDEȚENE BACĂU A ARHIVELOR NAȚIONALE (foto 12)

Maximilian Fetița

Este editată de instituția sus menționată în colaborare cu Secția Bacău a Societății Numismatice Române.

Aversul prezintă bustul voievodului în profil spre dreapta, purtând coroană și mantie domnească. La umărul drept distingem inițialele artistului gravor. (M.F.). Un cerc perlat întrerupt de baza bustului evidențiază un segment circular pe care sunt trecute textele: „1504 – Ștefan cel Mare și Sfânt – 2004”, „500 de ani de la trecerea lui în eternitate”.

În partea superioară a reversului este redată stema Moldovei, dispusă pe un scut, încadrată de cuvintele „Negoiești – Căiuș”. În partea inferioară este redată o porțiune a vestitului pod din piatră construit de Ștefan cel Mare pe pârâul cu același nume între localitățile sus menționate. Este cel mai vechi pod practicabil din țară. Anul 1494 – înscris în arcada podului, face referire la anul construirii. Marginea este dublată de un cerc perlat. Pe un sector circular (l = 6 mm), distingem textele: „Podul lui Ștefan cel Mare și Sfânt”, și editorul „Arhivele Naționale Bacău”.

Medalia are dimensiunile de ϕ = 60,2 mm, \neq = 5,7 mm peste bust. A fost produsă la RA Monetăria Statului în tiraj de 110 exemplare, din care 10 sunt din argint. (800‰; 111,75 g). Tot tirajul este inscripționat pe cant și însoțit de certificate de garanție.

Medaliile au fost puse în circulație (în casete speciale împreună cu insigna), în cadrul Simpozionului „Ștefan cel Mare și Sfânt – 500 de ani de la trecere în veșnicie” – desfășurat la Arhivele Naționale Bacău, între 24-25.06.2004 – prin implicarea deosebită a domnului profesor Vilică Munteanu directorul instituției și a domnului Relu Zamfir Stoian, președintele Secției Numismatice a județului Bacău.

PLACHETA SECȚIEI BACĂU A SOCIETĂȚII NUMISMATICE ROMÂNE (foto 13)

Nicolae Surlacu, Costin Comănescu

Placheta a fost pusă în circulație la simpozionul „Închiderea ANULUI ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT”, organizat la Bacău în data de 9 octombrie 2004 de secția Bacău a SNR în colaborare cu Primăria Municipiului Bacău. Desenele au fost executate de graficianul Nicoale Surlacu din orașul Bălți, Republica Moldova, iar machetarea a fost executată de artistul Costin Comănescu din București.

Aversul plachetei prezintă pe Voievodul Ștefan, îngenuncheat, cu macheta Bisericii din Borzești (12 octombrie 1494), ce are hramul Adormirea Maicii Domnului (Portret cu inspirație după cunoscuta operă a artistului Nicodim din Tetraevangheliarul de la Humor. Voievodul închină noua ctitorie Maicii Domnului care coboară spre pământ spre a da ascultare rugăciunii și primi ofranda sub binecuvântarea Tatălui Ceresc. În câmpul plachetei mai sunt redată machetele bisericii Precista din Bacău, a Cetății Albe și a Cetății Neamțului, puncte de bază în lanțul strategic de apărare al Moldovei Medievale. În stânga, la bază, sunt trecute inițialele artistului (N.S.) iar în partea dreaptă este trecut editorul (R.Z.S Bacău – SNR). Întreaga compoziție a aversului este înfrumusețată de un șnur ornamental tip cerc perlat, dispus pe cele 4 laturi.

Reversul este dominat de scena prin care Ștefan, în fața Sfatului Țării se asigură de succesiunea la tron a fiului său Bogdan, act ce scutește țara de posibile conflicte interne pentru ocuparea scaunului domnesc. Pe un sul de hârtie, desfășurat la baza plachetei, este dispus textul, în incizie: „Marele voievod Ștefan născut pe plaiurile băcăuane în semn de prețuire și respect din partea primarului Municipiului Bacău și Consiliului Local al Municipiului Bacău”.

Placheta de formă dreptunghiulară (50/80 mm) este produsă din tombac la RA Monetăria Statului în tiraj de 200 exemplare nenumerotate. A fost oferită oficialităților și participanților la simpozionul sus-menționat, în casete de protecție și însoțite de certificat de autenticitate.

MEDALIA PATRIARHIEI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE (foto 14)

Maximilian Fetița

Ștefan cel Mare și Sfânt a rămas nemuritor în conștiința poporului roman, atât pentru dragostea față de glia strămoșească, cât și pentru măreția faptelor sale, de apărător al credinței, ecoul rugăciunilor sale de sub bolțile sfintelor ctitorii mănăstirești și bisericești, parcă se mai aude și acum. Iată justificată dragostea și recunoștința generațiilor contemporane a Bisericii Ortodoxe Române care prin actul Sfântului Sinod în Ședința Sa din 20 iunie 1992 l-a fost ridicat în cinstită și așezat în rândul Sfinților apărători și ocrotitori ai dreptei credințe. La comemorarea celor 500 de ani de la trecerea Sa în eternitate, Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române a editat și o medalie.

Central, în aversul ușor matisat, este redat bustul voievodului în semiprofil spre stânga, purtând mantia domnească, cu coroană, aureolat, ținând cu ambele mâini o cruce.

Pe un segment circular, în îngergă, este redat textul: „Binecredinciosul voievod Ștefan cel Mare și Sfânt – 1504-2004”.

Pe reversul medaliei este redată emblema Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române. În sectorul circular este dispus textul: „Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române București 2 iulie 2004.” Medalia cu \varnothing de 70 mm are în tiraj: 100 exemplare din argint, 500 exemplare din tombac eloxat auriu.

PLACHETA MITROPOLIEI MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI (foto 15)

Cu prilejul anului 2004 și Mitropolia Moldovei și Bucovinei a emis o plachetă dedicată Marelui Voievod. De format dreptunghiular, cu dimensiunile 51x75 mm și grosimea de 6 mm, această plachetă a fost realizată de Romberfil Ploiești.

Aversul prezintă în centru chipul stilizat al domnitorului, încoronat și aureolat, purtând o platoșă ce are pe piept semnul crucii. În partea superioară, în colțurile din stânga și dreapta sunt trecuți anii comemorativi 1504-2004. În partea inferioară apare textul (în excizie) „SANTUS / STEPHANUS MAGNUS / DEPENDOR EUROPAE”.

Reversul are în câmpul de expunere macheta „Crucii Moldovei” sub care este inscripționat „CRUS MOLDAVIAE”. De remarcat la această medalie, aurită, aparența de masivitate, datorată faptului că în afara celor prezentate mai sus, aversul și reversul sunt simple, având doar margini de 2 mm lățime și 1 mm înălțime.

Placheta a fost livrată în cutii speciale, plușate, având în interior un suport special pentru prezentarea în poziție oblică. Pe reversul capacului cutiei se află o altă mica plachetă, din material plastic, ce reproduce aversul medaliei, având în partea inferioară înscris emitentul.

PLACHETA SNR – SECȚIA SUCEAVA (foto 16)

Maximilian Fetița

Colecționarii suceveni au inițiat editarea unei plachete machetată de cunoscutul pictor și grafician Anghel Vasile Siminiuc. Așa cum se observă, placheta este dreptunghiulară, având dimensiunile de 60/75 mm. Grosimea maximă este de 6 mm.

Aversul prezintă în partea stângă Mănăstirea Putna, iar în partea dreaptă, într-un medalion cu \varnothing de 35 mm, chipul marelui domnitor în semiprofil spre stânga purtând o frumoasă coroană pe cap. Sub medalion, inițialele artistului gravor Maximilian Fetița. Deasupra celor două elemente, pe o eșarfă cu lățime de 6 mm sunt trecuți anii comemorării „1504-2004”, precum și, poziționată central, cifra anilor împliniți: „500 ANI”.

Reversul are în jumătatea stângă sigla SNR, în mijlocul unui papirus stilizat, încadrată de înscrisurile: sus – SOCIETATEA NUMISMATICĂ ROMÂNĂ și jos – Secția Suceava. În partea dreaptă este reprodusă o parte din poezia „Doina” de Mihai Eminescu: „Ștefane, măria ta / tu la Putna nu mai sta / las’ arhimandritului / toată grija schitului – lasă grija sfinților / în seama părinților / clopotele să le tragă / ziua-ntreagă, noaptea-ntreagă / doar s-a-ndura Dumnezeu / ca să-ți mântui neamul tău.”

Placheta a fost realizată din : argint 30 bucăți (înseriate pe cant) și tombac 50 bucăți.

MEDALIE EDITATĂ DE SECȚIA NUMISMATICĂ DE LA CERCUL MILITAR NAȚIONAL (foto 17)

Maximilian Fețița

Dedicată aceleiași moment comemorativ, aversul medaliei prezintă bustul soției voievodului, în ținută de ceremonie. Semicircular, la baza bustului, textul: „Soția lui Ștefan cel Mare”. Bustul este încadrat de două texte dispuse semicircular (stânga și dreapta) „Doamna Maria Paleologa” și milesimile 1457-1504.

Reversul este dominat de macheta Bisericii Mănăstirii Putna, încadrată în hotarele României Mari. Circular și separat sunt dispuse textele: „Transilvania – Moldova – Putna – Țara Românească.” Marginile aversului și reversului sunt prevăzute cu un cerc perlat ornamental.

Produce la RA Monetăria Statului, cu ϕ de 60 mm, are în tiraj: 30 exemplare din argint, 20 exemplare din tombac.

SET DE 6 PLACHETE (foto 18)

Editate la inițiativa și sub viziunea grafică a col. (r). Ioan Dogaru din București, plachetele sunt bătute din tombac, probabil la RA Monetăria Statului, cu dimensiunile de 38/50 mm. Cinci au expunere pe verticală, una pe orizontală.

Aceste piese sunt dedicate următoarelor ctitorii: Mănăstirea Putna (1466 – 2004), Mănăstirea Voroneț (1488 – 2004), Biserica Precista Bacău (1491 – 2004), Mănăstirea Borzești (1494 – 2004), Mănăstirea Neamț (1497 – 2004), (?) Șoseaua Ștefan cel Mare nr. 1 – 204 București (1504 – 2004).

Central, pe fața de expunere, au semnul crucii realizate din 11 rozete cu câte 8 raze.

În partea dreaptă sus, în medalion, este redat bustul voievodului (după. Șt. Grudinski – pentru frumusețea lui reluat pe mai multe emisiuni medalistice.) Textele sunt dispuse în câmp, în mod particularizat pentru fiecare piesă și sunt completate cu anumite motive liniare specifice artei medalistice.

Toate piesele sunt semnate cu inițialele editorului I.D. Tiraj necunoscut. Piesele au execuție în excizie.

PLACHETĂ (foto 19)

Ioan Dogaru, Cristea Petre

Plachetă din tombac, 50/70 mm, prezintă central pe fața de expunere o cruce ca semn al credinței în Dumnezeu, iar în partea stângă o stea. În partea dreaptă (superior), într-un medalion, este redat bustul voievodului (prezent pe mai multe emisiuni medalistice anterioare, realizat de Șt. Grudinski).

În restul câmpului este dispus textul: „Ștefan cel Mare și Sfânt / s-a născut în anul 1439 / a murit în ziua de marți 2 iulie 1504 / s-a comemorat 500 de ani / de la trecerea sa în eternitate / *1504 – 2004**” I.D. Marginea plachetei este ornamentată cu motive specifice artei medalistice. Tiraj necunoscut.

SET DE 8 PLACHETE (foto 20)**Editate de col. (r) Ioan Dogaru din București**

Spre a fi cunoscut posterității faptul că în anul 2004, anul Ștefan cel Mare și Sfânt, pe teritoriul României existau 8 comune (localități) ce purtau numele voievodului, au fost realizate: Plachetă octogonală (28x28 mm, laturile mari) – „Comuna / Ștefan cel Mare / Județul / Argeș / 2004”; placheta ovală (28x40 mm) – „Comuna / Ștefan cel Mare / Județul / Bacău / 2004”; placheta (ø 30 mm) - „Comuna / Ștefan cel Mare / Județul / Călărași / 2004”; placheta (ø 30 mm) – „Satul / Ștefan cel Mare / Comuna Mircea Vodă / Județul Constanța / 2004”; placheta ovală (28x40 mm) - Comuna / Ștefan cel Mare / Județul / Neamț 2004”; placheta octogonală (28x28 mm, laturi mari) - Comuna / Ștefan cel Mare / Județul / Ilfov 2004”; placheta pătrată (25x25 mm) - Comuna / Ștefan cel Mare / Județul / Olt 2004”; placheta pătrată (25x25 mm) - Comuna / Ștefan cel Mare / Județul / Vaslui 2004”.

Acestea sunt produse din tombac cu execuție în incizie și un tiraj necunoscut. Toate sunt inscripționate cu inițialele editorului I.D.

CRUCE (foto 21)**Ioan Dogaru, Petre Cristea**

Cu dimensiunile brațelor de 55x100 mm, este suprapusă pe o rozetă ornamentată cu multe raze rezultată dintr-o decupare interioară concentrică.

Pe brațul vertical este redat textul 1504*ȘTEFAN*2004, iar pe brațul orizontal *CEL MARE*, în caractere cu tentă arhaică. Crucea are anou de prindere dispus în partea superioară a brațului vertical. Lățimea brațelor - 10 mm, grosimea - 3 mm, ø rozetă (exterior) - 38 mm, material - tombac aurit. Tiraj necunoscut.

CRUCE (foto 22)**Ioan Dogaru, Petre Cristea**

Cu dimensiunile brațelor de 40x115 mm de forma unui paloș cu vârful în jos, sugerând semnul păcii. Pe brațul vertical este trecut textul: „1504 - GLORIE VEȘNICĂ - 2004”. Pe brațul orizontal „ȘTEFAN CEL MARE”. În partea dorsală brațelor este lipită o rozetă cu ø - 22 mm.

Partea superioară a brațului vertical este prelucrată în formă de mâner în care este plasat anoul de prindere. Lățimea brațelor - 8mm, grosimea - 2 mm, material - tombac aurit. Tiraj - necunoscut.

Insignele ARIIEPISCOPIEI SUCEVEI ȘI RĂDĂUȚILOR (foto 23-24)

Una din primele manifestări din șirul ceremoniilor prilejuite de prăznuirea a 500 de ani de la strămutarea la veșnicele locașuri a Binecredinciosului Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt a fost și simpozionul „Ștefan cel Mare și Sfânt, atlet al credinței creștine” din 18-25 aprilie 2004 de la Sfânta Mănăstire Putna. Pe întreg parcursul anului 2004 au fost editate mai multe materiale (cărți, broșuri, reviste, pliante, cărți poștale ilustrate etc.) dedicate spre a marca acest eveniment absolut deosebit din existența poporului român.

Cunoaștem și două insigne editate în anul 2004 cu subiectul Ștefan cel Mare și Sfânt. Ambele prezintă pe fața de expunere bustul Voievodului (văzut din față) după o icoană realizată (probabil) de părinți de la Sf. Mănăstire Putna.

Insigna (poz.1) produsă de „Tehnorom” SRL Oradea are ϕ - 40 mm și textul: „Drept credinciosul voievod Ștefan cel Mare și Sfânt”, dispus pe două rânduri orizontale în partea superioară. A doua insignă (poz. 2) cu ϕ - 37,5 mm pentru care nu cunoaștem producătorul, are același text, dar dispus semicircular.

Ele au fost distribuite tuturor celor interesați la monumentele istorice și pe traseele turistice din Nordul Moldovei.

Insigna editată de ARHIVELE NAȚIONALE Bacău (foto 25)

Insigna redă aversul medaliei editată de Arhivele Naționale Bacău, la inițiativa d-lui director Vilică Munteanu. Tirajul de 220 exemplare (din care 20 din argint 800%, 2,68 g/buc) a fost produs la RA Monetăria Statului în aceeași comandă cu tirajul medaliei.

Din celelalte 200 exemplare 100 au însoțit medaliile în casete, restul fiind distribuite participanților la manifestările organizate de instituția sus menționată. Insigna are ϕ - 10,3 mm, \neq de 1,2 mm și acul de prindere la partea superioară. În cronologia insinelor la acest subiect, este a doua editată cu acest diametru.

Insigna MUZEULUI JUDEȚEAN „ȘTEFAN CEL MARE” VASLUI 2004 (foto 26)

Cu prilejul Sesiunii Naționale de Comunicări Științifice organizată de instituția sus menționată s-a editat și o insignă ce a fost distribuită participanților.

În câmpul insignei, pe fond alb, este redată statuia Voievodului din acest oraș. Circular, în exergă, pe fond tricolor, este trecut textul din titlu. Ac de prindere sub diametru (55 mm).

INSIGNA PUTNA 2004 (foto 27)

Insigna de formă ovală, cu dimensiunile de 20 mm/15 mm, produsă de Romberfil Ploiești, din tombac emailat, are, central, chipul domnitorului purtând coroana, în semiprofil spre stânga, în excizie pe fond roșu-grena. La extremitățile ovalului, pe două benzi cu lățimea de 3 mm sunt inscripționate cu culoare neagră, sus „PUTNA”, iar jos, „2004”. Întregul câmp este acoperit cu un email gros (cca 1,5 mm), dând un aspect extrem de plăcut întregului.

Sistemul de prindere este modern cu un ac central, poziționat în treimea superioară a insignei, care este prevăzut cu un al doilea ac mai mic, antirotație. Pe acul principal se introduce o cheiță ce împiedică pierderea. Insignele au fost însoțite de un mic pliant – „Cu Ștefan în inimă – DRUMUL CRUCII”. Prezentăm alăturat conținutul acestui pliant.

Foto 1 av

Foto 1 rv

Foto 2 av

Foto 2 rv

Foto 4 av

Foto 4 rv

Foto 6 av

Foto 6 rv

Foto 7 av

Foto 7 rv

Foto 8 av

Foto 8 rv

Foto 9 av

Foto 9 rv

Foto 10 av

Foto 10 rv

Foto 11 av

Foto 11 rv

Foto 12 av

Foto 12 rv

Foto 14 av

Foto 14 rv

Foto 17 av

Foto 17 rv

Foto 18_1

Foto 18_2

Foto 18_3

Foto 18_4

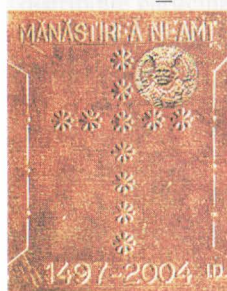

Foto 18_5

Foto 18_6

Foto 19

Foto 20_1

Foto 20_2

Foto 20_3

Foto 20_4

Foto 20_5

Foto 20_6

Foto 20_7

Foto 20_8

Foto 21

Foto 22

Foto 23

Foto 24

Foto 25

Foto 26

Foto 27

Foto 27_pliant

Foto 28

Foto 5 av

Foto 5 rv

Foto 13 av

Foto 13 rv

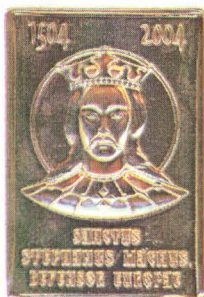

Foto 15 av

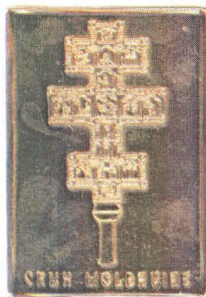

Foto 15 rv

Foto 16 av www.muzeubt.ro / www.cimec.ro

Foto 16 rv

Insigna Județului Botoșani (foto 28)

Pe întreg parcursul anului 2004, Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național al județului Botoșani, Protopopiatul Botoșani și parohiile din întreg județul, instituțiile și asociațiile culturale au organizat momente distincte în cadrul ceremoniilor dedicate comemorării lui Ștefan cel Mare și Sfânt la împlinirea unei jumătăți de mileniu de la trecerea sa la cele veșnice.

Insigna editată pentru aceste momente prezintă în câmp bustul aureolat al Voievodului, văzut din față, după aceeași icoană prezentată la insignele anterioare. Într-un sector circular de culoare grena-deschis este dispus textul „Ștefan cel Mare și Sfânt – 500 Botoșani 2004”. Cu ø de 55 mm, a fost produsă la firma locală SC Nely-com SRL și distribuită cu prioritate celor implicați în manifestările comemorative.

Stephen the Great and Saint. Numismatical Issues from 2004

(Summary)

The authors describe 27 numismatical issues (gold memorial coins, medals, shields, crosses, badges) uttered in Romania in 2004, on the occasion of 500 years from the Stephen, prince of Moldavia's death in 1504.